

เอกสารวิชาการ

Academic Focus

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ISBN 2287-0520

ดาวน์โหลดเอกสารได้จาก <http://www.parliament.go.th/library>

Academic Focus

กันยายน 2559

สารบัญ

บทนำ

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง 2

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง 3

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 5

วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย 6

ลักษณะทางวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย 7

ระบบการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา 9

บรรณานุกรม 11

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th/library>

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

บทนำ

สภาพปัจจุบันประเทศไทยมีระบบการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่เข้มแข็ง การพัฒนาระบบประชาธิปไตยจึงไม่ได้เจริญขึ้นในสังคมไทย และระบอบประชาธิปไตยได้หยุดชะงักลงนั้นมีสาเหตุมาจากการกระทำรัฐประหารหลายครั้ง โดยสลับกันไปมาระหว่างรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยและรัฐบาลที่มาจกคณะรัฐประหารโดยการแต่งตั้ง จนกลายเป็นวงจรที่ไม่พึงปรารถนาในระบบการเมืองไทย เมื่อพิจารณาการทำให้รัฐประหารแต่ละครั้งมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงอำนาจกันในทางการเมืองในยุคแรก ๆ แต่ในระยะหลังสาเหตุของการกระทำรัฐประหารเพราะความขัดแย้งทางการเมืองโดยมีการแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายเกิดการแตกแยกทางความคิดในหมู่ประชาชน รวมทั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบการเมืองของประเทศไทย ความขัดแย้งทั้งหมดที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยอย่างยิ่ง นอกจากนั้นระบบการเมืองของไทยก็ยังมีอีกหลายปัจจัยที่ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ก้าวหน้า โดยเฉพาะสาเหตุที่มาจากวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ วัฒนธรรมทางการเมืองจะมีเอกลักษณ์หรือมีลักษณะเฉพาะในสังคมทางการเมืองของประเทศนั้น ๆ จนพัฒนาเป็นคุณค่าที่สำคัญในวิถีชีวิตของประชาชนจนกลายเป็นแบบอย่างของวัฒนธรรม

ทางการเมืองที่สืบทอดไปยังประชาชนรุ่นหลังในสังคมการเมืองของประเทศนั้น เป็นปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมทางการเมืองที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมือง และการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองการปกครองของประเทศนั้น ๆ การที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในบางช่วงเวลา และมีการปกครองจากการยึดอำนาจหรือการทำรัฐประหารสลับกันไปในช่วงเวลา ก็แสดงถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยว่าบางครั้งก็ยอมรับในอำนาจของประชาชนหรือยอมรับการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่บางครั้งก็ปฏิเสธผู้ปกครองที่ได้รับการเลือกตั้งจากระบอบประชาธิปไตย โดยเปลี่ยนไปยอมรับผู้ปกครองที่มาจากการกระทำรัฐประหารหรือการยึดอำนาจนั้น แต่สำหรับประชาชนฝ่ายที่นิยมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็จะไม่เห็นด้วยกับการกระทำของคณะรัฐประหารซึ่งขัดกับอุดมการณ์ของหลักประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ปรากฏอยู่ในสังคมไทยผลัดเปลี่ยนไปมาในสังคมการเมืองไทยมาโดยตลอด การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยให้เข้มแข็งจึงต้องพิจารณาถึงวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างทางการเมืองด้วย

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) หมายถึง ค่านิยม ความเชื่อ ปทัสถาน และพฤติกรรมของคนในกระบวนการหรือวิถีทางการเมือง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2529, น.9)

Lucien W. Pye นักวิชาการรัฐศาสตร์ได้ให้คำนิยามของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ถือเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทางการเมือง และปทัสถานในทางปฏิบัติของบุคคลในระบอบการเมืองนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางด้านจิตวิทยา และด้านความรู้สึกนึกคิดของการเมือง แนวคิดดังกล่าวก็ครอบคลุมไปถึงประเด็นของแนวคิดทางการเมือง คือ อุดมการณ์ทางการเมือง ความชอบธรรมในการปกครอง อำนาจอธิปไตย ความเป็นชาติ การปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย และมติมหาชน (อุไรวรรณ ธนสถิตย์, 2552, น.1)

Gabriel Almond นักวิชาการรัฐศาสตร์ได้ให้นิยามของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า หมายถึง รูปแบบของทัศนคติส่วนบุคคลและความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อการเมืองในฐานะที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกของระบบการเมือง โดยอธิบายว่าความโน้มเอียงมี 3 ด้าน ดังนี้

1. ความโน้มเอียงด้านความรู้หรือการรับรู้ (Cognitive orientations) คือ ความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง
2. ความโน้มเอียงด้านความรู้สึก (Affective orientations) คือ ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ประชาชนมีต่อระบบการเมือง เช่น ความชอบหรือความไม่ชอบ ความพอใจหรือความไม่พอใจ
3. ความโน้มเอียงด้านการประเมินค่า (Evaluative orientations) คือ การใช้ดุลพินิจตัดสินใจให้ความเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรม และปรากฏการณ์ทางการเมือง เช่น ตัดสินว่าดีหรือไม่ดี เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งการตัดสินใจจะใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง อารมณ์ความรู้สึกเข้ามาประกอบด้วย

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองตามแนวความคิดของนักวิชาการรัฐศาสตร์ Almond และ Verba นั้นได้แบ่งวัฒนธรรมทางการเมืองเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบดั้งเดิม ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้ ไม่มีบทบาททางการเมือง ไม่มีความคิดเห็น และไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ได้กำหนดบทบาททางการเมืองให้กับใคร ไม่มีรัฐธรรมนูญ และไม่มีข้อเรียกร้องทางการเมืองระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง ประชาชนไม่ได้สนใจต่อระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ปรากฏในสังคมที่ปฏิบัติตามจารีตประเพณีดั้งเดิมซึ่งปกครองกันแบบง่าย ๆ เช่น ชนเผ่าเงาะป่าซาไก และชนเผ่าผีตอเหลืองในประเทศไทยหรือประชาชนในสังคมชนบทที่ห่างไกลความเจริญ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจะปรากฏกลุ่มวัฒนธรรมแบบคับแคบในยุคสมัยใหม่ก็มี เช่น เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปประชาชนก็ไปลงคะแนนเสียง เมื่อลงคะแนนเลือกตั้งเสร็จแล้วก็ไม่ได้สนใจว่าใครจะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ได้ติดตามการทำงานหรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองแต่อย่างใด ถือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโบราณที่ปรากฏอยู่ในสังคมทางการเมืองสมัยใหม่ซึ่งยังคงปรากฏอยู่ในสังคมไทย

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไปในระดับหนึ่ง ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้สึกที่ตนเองมีความหมายหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง ประชาชนได้ยอมรับอำนาจรัฐ เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ แต่ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าเรียกร้องทางการเมือง ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือผู้มีบารมี ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าจะพบได้ในกลุ่มชนชั้นกลางในประเทศกำลังพัฒนา ความเชื่อที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่อดีตอันเป็นอิทธิพลของสังคมเกษตรกรรมซึ่งมองว่ารัฐมีอำนาจเป็นผู้ปกครองเท่านั้น ประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เพียงเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จะพบเห็นได้ในสังคมทางการเมืองของประเทศไทย โดยเฉพาะประชาชนนิยมไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ไม่ได้ติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐรวมทั้งไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี ตื่นตัวทางการเมือง ตระหนักในทางการเมือง มีจิตสำนึกทางการเมืองสูง เห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเห็นว่าต้องควบคุม กำกับและตรวจสอบผู้ปกครองให้ใช้อำนาจปกครองเพื่อให้ระบบการเมืองตอบสนองความต้องการของประชาชนด้วยความเป็นธรรมรวมทั้งการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมจะพบเห็นได้ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบก้าวหน้าสูง และมีชนชั้นกลางกลุ่มใหญ่ที่มีจิตสำนึกทางการเมืองรวมทั้งมีความรับผิดชอบสูงซึ่งจะมีอยู่ในประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว

วัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏอยู่ในสังคมต่าง ๆ ตามทัศนะของ Almond และ Verba นั้นเป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นชัดเจนไปในสังคมต่าง ๆ ประชาชนในสังคมการเมืองทั้งประเทศจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามในสังคมการเมืองที่ประชาชนยังคงมีความแตกต่างกัน

ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมการเมืองซึ่งจะมีผลต่อความรับรู้ทางการเมืองหรือจิตสำนึกทางการเมืองต่างกัน รวมทั้งความเข้าใจทางการเมืองของแต่ละบุคคลด้วย ทั้งนี้สรุปได้ว่าในสังคมต่าง ๆ ประชาชนจะมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม (Mixed political culture) ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial – subject political culture) เป็นวัฒนธรรมแบบที่ประชาชนไม่ยอมรับอำนาจในแบบดั้งเดิม เช่น อำนาจของหัวหน้าเผ่า หรือเจ้าของที่ดิน แต่ประชาชนเริ่มมีความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองที่สลับซับซ้อนมากขึ้น หรือยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางแทนที่จะยอมรับอำนาจของหัวหน้าเผ่า แต่ยังไม่สนใจเรียกร้องสิทธิทางการเมือง หรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมมีส่วนร่วม (Subject – participant political culture) ในวัฒนธรรมการเมืองแบบนี้ ประชาชนกลุ่มหนึ่งมีความสนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง และมีจิตสำนึกทางการเมืองสูง แต่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งก็เฉื่อยชาไม่สนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง โดยยังยอมรับในอำนาจรัฐบาลแบบปราศจากเงื่อนไข วัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งมีการผสมกันในลักษณะเช่นนี้จะทำให้การเมืองไม่มั่นคง เพราะว่าประชาชนในกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีจำนวนน้อยอยู่ในสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมก็จะถูกกดดันจากกลุ่มคนที่อยู่ในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าซึ่งเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ในสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าจะเน้นไปทางด้านอำนาจนิยม ถ้าหากในระยะยาวมีการจัดตั้งองค์กรหรือกลไกทางการเมืองและสถาบันต่าง ๆ ขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญ เช่น พรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น จะทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าถูกผสมผสานกันขึ้นจะทำให้มีความโน้มเอียงไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม การจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยเจริญงอกงามขึ้นมีความต่อเนื่องยาวนาน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมอาจจะมื่ออิทธิพลทำให้ประชาชนที่โน้มเอียงไปทางด้านอำนาจนิยมเปลี่ยนท่าที และทัศนคติเกิดเป็นลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมการมีส่วนร่วม (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2558, น.15-17)

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมมีส่วนร่วม (Parochial – Participant Culture) เป็นรูปแบบที่เกิดอยู่ในประเทศเกิดใหม่ และเป็นปัญหาในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองเพราะว่าประชาชนในประเทศเหล่านี้ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ แต่จะถูกปลุกเร้าในเรื่องผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อคุ้มครองประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตน การพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง โดยประชาชนกลุ่มหนึ่งอาจมีแนวคิดเอนเอียงไปทางด้านอำนาจนิยม ในขณะที่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งอาจเอนเอียงไปทางระบอบประชาธิปไตย ลักษณะความขัดแย้งนี้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองไม่อิงอยู่กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะขึ้นอยู่กับการปลุกเร้าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ (ฉานทิธี สันตะพันธ์, 2549, น.4)

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นมีความนิยมอย่างแพร่หลายซึ่งประเทศต่าง ๆ ในโลกได้นำมาใช้เป็นระบบในการปกครองประเทศ นับตั้งแต่หลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็นระหว่างประเทศมหาอำนาจตะวันตกซึ่งมีประเทศสหรัฐอเมริกาและอดีตสหภาพโซเวียต สังคมการเมืองที่ใช้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถทำให้ประชาชนในประเทศนั้น ๆ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แท้จริงเกิดขึ้นได้ทันที แต่ต้องมีการพัฒนาและศึกษาอบรมหรือบ่มเพาะประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจนวัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนของประเทศนั้น ๆ ประชาชนต้องมีจิตใจปรารถนาในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกหรือวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้

1. จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนศรัทธาแล้วจะมีความเชื่อมั่น ถ้าหากมีอะไรเกิดขึ้นกับระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องออกมาปกป้องระบบการเมืองที่ต้องรักษาเอาไว้คือระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นระบบการปกครองที่เสียหายน้อยที่สุด เพราะมีหลักการเคารพในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยจะมีต้องมีขึ้นในหมู่ประชาชนและผู้นำทางการเมืองจึงทำให้ระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ

2. จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ เป็นหลักการที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย หลักสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญขั้นพื้นฐานของระบบเสรีประชาธิปไตย เป็นการรับรองสิทธิของเสรีชนหรือประชาชนทั่วไป เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร เป็นต้น

3. จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น ผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะต้องพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองอันชอบธรรม เช่น ถ้าตนเองถูกกีดกันไม่ให้ลงคะแนนเสียงใช้สิทธิเลือกตั้ง จะต้องต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิของตนเองกลับคืนมาซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การต่อสู้เพื่อสิทธิอันชอบธรรมถือเป็นหลักการของประชาธิปไตย แต่ในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย และต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น หากเป็นการเอาแต่ได้เพื่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น เป็นการแสดงว่าผู้นั้นขาดจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยจะกลายเป็นเรื่องการเห็นแก่ตัว

4. จิตสำนึกในเรื่องเสียงส่วนใหญ่และสิทธิเสียงส่วนน้อย หลักการตัดสินข้อขัดแย้งและการคลี่คลายข้อขัดแย้งในระบอบประชาธิปไตย คือ การออกเสียงลงคะแนน ก็ใช้เสียงข้างมากและเสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ แต่การใช้เสียงส่วนใหญ่จะต้องไม่ขัดต่อสิทธิของเสียงส่วนน้อย ต้องเคารพรับฟังเสียงส่วนน้อยในขณะเดียวกันเสียงส่วนใหญ่จะมาลงคะแนนเพื่อไปจำกัดสิทธิของเสียงส่วนน้อยไม่ได้

5. จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค คือหลักความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ประชาชนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันซึ่งใช้บังคับกับทุกคนในสังคม และหลักความเสมอภาคในทางการเมือง คือ เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปประชาชนผู้มีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนเพื่อเลือกตัวแทนของตนเองเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารประชาชนหนึ่งคนก็มีหนึ่งเสียง

เท่ากัน หลักทั้งสองประการต้องมีอยู่ในระบอบประชาธิปไตย ถ้าหากไม่มีหลักการนี้จะทำให้ประชาชนบางคน กลายเป็นผู้มีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนคนอื่นทั้งในทางกฎหมายและในทางการเมือง

6. จิตสำนึกในหลักความยุติธรรม การเคารพกติกา ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องมีหัวใจ เป็นนักกีฬา เพราะบรรดาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยต้องใช้หลักความยุติธรรมเป็นเครื่องมือ ตัดสินเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน และการดำเนินการต่าง ๆ ต้องปราศจากอคติ หรือเห็นแก่ผลประโยชน์ หากประชาชนในสังคมประชาธิปไตยไม่เคารพกติกาเสียแล้ว การจะยุติปัญหาต่าง ๆ ก็ไม่สามารถ จะแก้ไขให้ลุล่วงไปได้

7. จิตสำนึกในความอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่าง เมื่อผู้ใดใช้สิทธิเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น หรือการแสดงออกต่าง ๆ แม้เราจะไม่เห็นด้วยหรือไม่ชอบก็ต้องอดทน อดกลั้นรับฟัง ในความเห็นต่างนั้น ตราบใดที่ผู้ใช้นั้นยังใช้สิทธิของตนเองภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย ผู้ใช้นั้นอาจจะพูดสำเนียง แตกต่างกัน หรือรูปลักษณะภายนอกต่างกัน แต่ก็ยังเป็นเสรีภาพอันชอบธรรมของบุคคลนั้น ตราบเท่าที่เขาไม่ได้ ทำผิดกฎหมายและทำให้ใครเดือดร้อน

8. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักนิติธรรม คือหลักการอันถูกต้องตามกฎหมาย เป็นที่ยอมรับ มีความชอบธรรมตามกระบวนการกฎหมาย เรียกว่าการปกครองต้องเป็นไปตามหลัก ของกฎหมายเท่านั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับการปกครองโดยคณะบุคคล (สมปอง รักษาธรรม, 2552, น.32-34)

วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

ประชาชนในสังคมใดจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือระบอบประชาธิปไตยเจริญ มากน้อยเพียงใดให้พิจารณาถึงอุปนิสัยหรือวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นจะต้องมีลักษณะ วิถีชีวิตเป็นประชาธิปไตย สามารถแยกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล ประชาชนจะใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา จะให้ความเคารพ ซึ่งกันและกัน และต้องยอมรับว่าประชาชนบางคนมีสติปัญญาและการใช้เหตุผลในวงจำกัด อาจจะทำให้เหตุผล ถูกในเรื่องหนึ่ง และอีกเรื่องหนึ่งอาจจะให้เหตุผลไม่ถูกก็ได้ การไม่ยึดหลักอาวุโสเคร่งครัดเกินไป ไม่ใช่ ว่า คนอาวุโสจะปฏิบัติถูกทุกเรื่อง บางครั้งความคิดดี ๆ ของผู้อ่อนอาวุโสก็เป็นเรื่องที่ถูกต้อง สังคมประชาธิปไตย จะดำเนินไปด้วยดีเพราะประชาชนใช้เหตุผลในการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เห็นต่างจากตนเอง

2. การรู้จักประนีประนอม ผู้ศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยจะไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา แต่จะตกลงแก้ปัญหากันอย่างสันติวิธี ถ้าหากมีการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาต่อกันระหว่างประชาชน ด้วยกันก็ทำให้ขัดกับหลักเหตุผลของระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานซึ่งถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผล

3. การมีระเบียบและมีวินัย ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนต้องปฏิบัติตามระเบียบและมีวินัย ปฏิบัติ ตามกฎหมายบ้านเมือง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ โดยไม่ยอมให้ผู้ใดมาละเมิดหรือกระทำการตามอำเภอใจได้ ถ้าหากมีกฎหมายที่ละเมิดสิทธิหรือไม่เป็นธรรมก็ต้องเสนอข้อเรียกร้องให้แก่กฎหมายนั้น ให้เป็นธรรม ไม่ใช่ฝ่าฝืนไม่ยอมรับ เพราะการกระทำเช่นนั้นจะทำให้ผู้อื่นฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎหมายได้เช่นกัน จะทำให้เกิดความสับสนในสังคม ประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลตราบเท่าที่ไม่เกินขอบเขตของ

กฎหมาย เพราะถ้าประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองเกินขอบเขต ก็จะไปละเมิดหรือก้าวก่ายสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นจะทำให้สังคมประชาธิปไตยขาดความสงบสุขและไร้ระเบียบวินัย

4. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความรับผิดชอบและคำนึงถึงว่าตนเป็นเจ้าของประเทศและประชาชนคนอื่น ๆ ก็เป็นเจ้าของประเทศ การประพฤติตนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศโดยรักษาสมบัติของส่วนรวมหรือสมบัติของสาธารณะ รวมทั้งการรักษาผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในสังคมและประเทศชาติ ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม เช่น ไม่แสวงหาความร่ำรวยด้วยการทำลายทรัพยากรของประเทศชาติ หรือผลิตสิ่งเสพติดมอมประชาชนในสังคม (วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, สุขุม นวลสกุล, วิทยา จิตนุพงศ์, 2554, น.20-22)

ลักษณะทางวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาระบบประชาธิปไตยที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงแล้ว ประชาชนในสังคมไทยยังมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ความยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการหรือเหตุผล
2. ความยกย่องผู้ที่มีความรู้หรือมีเกียรติสูง
3. ความเคารพและคล้อยตามผู้มีวัยวุฒิสูง
4. ความนิยมเรื่องเงินคือแก้วสารพัดนึก เงินซื้อได้ทุกอย่าง และเงินคือพระเจ้า
5. ความรักความอิสระ
6. ความนิยมในอำนาจเป็นลักษณะอำนาจนิยม
7. ความเชื่อในโชคกลางของขลังและไสยศาสตร์
8. ความนิยมการเล่นพรรคเล่นพวก
9. เฉื่อยชาและความไม่กระตือรือร้นในทางการเมือง
10. นิยมระบบเจ้านายกับลูกน้อง
11. มีการจัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
12. ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม
13. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกแง่ร้าย ขาดความไว้วางใจผู้อื่น
14. รักสงบและประนีประนอม

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยนั้นมีลักษณะไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง นอกจากลักษณะทางวัฒนธรรมทางการเมืองแล้วยังมีระบบการเมืองที่ยังมีอิทธิพลอยู่ในสังคมไทยซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในสังคมการเมืองไทย ระบบการเมืองเหล่านี้ได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยตราบจนถึงปัจจุบัน (วิศาล ศรีมหาโร, 2554, น.4)

ระบบการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คือ ทศนคติและความเชื่อแบบประชาธิปไตยซึ่งมีผลต่อความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ ความหมายก็คือการเป็นประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับ

ความศรัทธาของคนในชาติที่ประสงค์จะมีการปกครองและมีชีวิตแบบประชาธิปไตย ถึงแม้จะมีการเลือกตั้งทั่วไปเกิดขึ้นหลายครั้ง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาหลายชุด มีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเข้าไปบริหารประเทศมาแล้วหลายรัฐบาล ระบบการเมืองของประเทศไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองควมมีระบบการเมืองอีก 3 ระบบ คือ

1. ระบบเจ้าขุนมูลนาย

ชนชั้นนำหมายถึงบุคคลที่อยู่ในระดับบนของสังคมหรือชนชั้นผู้ปกครองจะเป็นคนกลุ่มน้อย แต่มีทรัพยากรจำนวนมากและมีอิทธิพลในสังคม ซึ่งมีอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจและการเมืองสูงในสังคม เป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อระบบการปกครองของประเทศ ชนชั้นนำแบบนี้จะอยู่ในการเมืองทุกระบบ โดยเฉพาะระบบการเมืองไทยจะมีการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย และการสลับกับการรัฐประหารก็ก้าวไม่พ้นไปจากระบบนี้ ชนชั้นนำในสังคมไทยเป็นผู้ที่มีฐานะดี จบการศึกษาจากต่างประเทศมีโอกาสดีกว่าประชาชนทั่วไป หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองมาตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 กลุ่มบุคคลที่เรียกตัวเองว่า คณะราษฎรนั้น คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ล้วนมาจากชนชั้นนำของประเทศ คือมาจากสายทหารบก สายทหารเรือ สายพลเรือน และมีลักษณะเกี่ยวเนื่องกันเป็นเครือญาติ ประชาชนธรรมดาสามัญมีน้อยมาก การเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้นประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของชนชั้นนำ ต่อมาชนชั้นนำเหล่านี้ได้มีอำนาจทางการเมืองด้วย บางคนได้เข้ารับราชการในตำแหน่งสำคัญของประเทศไทย และในระบบราชการสมัยใหม่

2. ระบบราชการ

ประเทศไทยตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาเมื่อพรรคการเมืองอ่อนแอ หรือโครงสร้างทางการเมืองมีปัญหาที่ยังมีระบบราชการที่ยังคงขับเคลื่อนประเทศไปได้ คือ ระบบราชการ (Bureaucracy) นับเป็นองค์กรขับเคลื่อนในภารกิจที่สำคัญของประเทศ ระบบราชการประกอบไปด้วยบุคคลที่เป็นผู้นำทหาร ข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งนักวิชาการต่าง ๆ ในระบบราชการของประเทศไทยนั้นก็ยังมีลักษณะของการใช้อำนาจนิยม เล่นพรรค เล่นพวก หรือการปฏิบัติงานที่ล่าช้า เนื่องจากติดขัดใน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และสายการบังคับบัญชาที่ยาว จึงไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตยตามแบบประเทศที่เจริญแล้วทั้งปวง

ระบบราชการเป็นระบบที่ครอบงำสังคมไทยมาโดยตลอดทุกสมัย ปัญหาของระบบราชการทำให้ประชาธิปไตยเจริญเติบโตไม่เต็มที่ เพราะระบบราชการไทยมีปัญหาการบริหารงานแบบรวมศูนย์ การบริหารงานและการตัดสินใจมีลักษณะรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลางทั้งหมด เป็นโครงสร้างสืบทอดมายาวนาน ระบบราชการมีการวางแผนในระดับกระทรวง ทบวง กรม และนำไปปฏิบัติ จนมีคำกล่าว่ว่าประเทศไทยเป็นรัฐราชการเป็นระบบการเมืองที่ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ระบบราชการมักจะทำหน้าที่หลักของสถาบันทางการเมืองทุกสถาบัน ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร ฝ่ายการเมืองเป็นแต่เพียงผู้กำหนดนโยบายกับฝ่ายบริหารหรือระบบราชการ ซึ่งนำนโยบายไปปฏิบัติเพียงเท่านั้น

3. ระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์

ระบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่ายซึ่งมีสถานภาพทางสังคมไม่เท่าเทียมกัน แต่ยังอยู่ร่วมกันได้เพราะมีลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกันซึ่งฝ่ายผู้อุปถัมภ์มีทรัพยากรในครอบครอง

มากกว่า คือ ทรัพย์สิน เงินทอง ที่ดิน อำนาจจึงสามารถให้การอุปการะ และคุ้มครองแก่ผู้รับการอุปถัมภ์ จากการกดขี่ของผู้อื่นได้ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่อุปการะเด็ก และเด็กต้องอยู่ในอวาท เชื่อฟังผู้ใหญ่เป็นความสัมพันธ์ในระบบครอบครัว ถ้าเป็นความสัมพันธ์ในระดับสังคม เช่น สังคมชนบท ต่างจังหวัดมีประชาชนอยากจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เพราะได้แต่งชุดสีกาก็เหมือนกับข้าราชการ ซึ่งนำความภูมิใจมาสู่ตนเองมีความรู้สึกว่าเป็นเกียรติ เมื่อท้องถิ่นมีการจัดงานต่าง ๆ ก็จะได้รับเกียรติให้เป็นประธาน ในพิธี และมีความภูมิใจที่ได้เป็นลูกพี่โดยมีลูกบ้านเป็นลูกน้องที่จะต้องให้ความคุ้มครอง สภาพสังคมไทย ในอดีตผู้นำท้องถิ่นก็ใช้คุณงามความดี โดยผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันต้องเป็นคนดีมีฐานะ ใช้คุณความดีซื้อใจ ลูกบ้านเอาไว้ เรียกว่า ใจนักเลงหรือใจถึงฟังได้ จึงได้ใจของลูกบ้านทั้งหมดเพราะความดี ดังนั้นลูกบ้านหรือ ลูกน้องพร้อมใจช่วยเหลือลูกพี่เพื่อตอบแทนบุญคุณได้ในทุกเรื่อง ลักษณะสังคมไทยจึงอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ระบบการเมืองทั้ง 3 ประการ ผสมผสานกันอยู่ในสังคมการเมืองไทย บางครั้งก็แยกกันไม่ออก หรือจัดความสัมพันธ์ยากในหมู่ผู้ปกครอง เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองบางอย่างนั้นได้หล่อหลอมเป็นวิถีชีวิต หรือ กลายเป็นเอกลักษณ์ที่แยกไม่ออกในสังคมจึงเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาระบบประชาธิปไตย ไม่เจริญก้าวหน้าไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ประเทศไทยจึงมีลักษณะการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยแบบกึ่งประชาธิปไตย คือ มีการเลือกตั้ง มีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้งเข้ามาบริหาร ประเทศ แต่ประชาชนที่เลือกผู้แทนเข้ามาเป็นปากเป็นเสียงของตนทั้งฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ ประชาชนก็ไม่ได้ติดตามหรือตรวจสอบการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายรัฐบาลให้เข้มแข็ง รวมทั้ง ประชาชนก็มีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย จนกระทั่งรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศทำให้ประเทศเสียหาย เสียโอกาสในการพัฒนาประเทศ โดยประชาชนส่วนหนึ่งเมื่อเลือกตั้งเสร็จก็ยิ่งวางเฉยเพราะคิดว่าเป็นเรื่อง ของผู้ปกครอง วัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวจึงแตกต่างจากประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย สากล ซึ่งประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองติดตามตรวจสอบนักการเมืองอย่างเข้มแข็ง จนพัฒนาระบอบ ประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

สังคมไทยจะก้าวไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย แม้ว่าประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองและมีรัฐธรรมนูญใช้บังคับมากกว่าแปดสิบสี่ปี และขณะเดียวกัน ก็มีการยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญมาหลายฉบับ ซึ่งพิสูจน์ได้ว่าการมีรัฐธรรมนูญไม่ได้หมายความว่า จะมี วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เจริญสมบูรณ์เหมือนกับประเทศตะวันตก แต่ความจริงวัฒนธรรม ทางการเมืองของประเทศไทยยังยึดติดกับวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้ากับแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นอิสระนิยมปนกับอำนาจนิยม ลักษณะอำนาจนิยมเป็นผลมาจากการขัดเกลาในครอบครัว แต่เมื่อ บุคคลนั้นเติบโตขึ้นจะได้รับอิทธิพลจากสังคมโดยส่วนรวมซึ่งถูกครอบงำโดยระบบราชการที่ยังมีความเป็น ศักดินาหรือความเป็นเจ้าขุนมูลนายสูงซึ่งถูกขัดเกลาโดยผ่านระบบโรงเรียน ซึ่งปลูกฝังการยอมรับในผู้มีอำนาจ เหนือกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยยังมีระบบการเมืองที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบอบ ประชาธิปไตย คือ ระบบเจ้าขุนมูลนาย ระบบราชการ และระบบอุปถัมภ์ซึ่งแผ่ขยายไปในสังคมเมืองและสังคม

ชนบทมีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน จนทำให้ลักษณะวัฒนธรรมบางอย่างนั้นได้กลายเป็นวิถีชีวิตของประชาชน จึงเป็นอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองในระบบเก่าซึ่งได้ฝังตัวอยู่ในระบบราชการสมัยใหม่ เช่น บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งสำคัญก็ยังทะนงตนว่าเป็นคนสำคัญเหนือกว่าบุคคลอื่นในสังคม มีบุญบารมีมากกว่าใคร ซึ่งทัศนคติดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย รวมทั้งวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ก็ปรากฏอยู่ในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เช่น ระหว่างเจ้านายกับลูกน้องหรือหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงาน ลักษณะเช่นนี้ปรากฏอยู่ตามองค์กรราชการหรือหน่วยงานเอกชน ในภาคประชาชนโดยส่วนมากยังคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำที่ช่วงชิงอำนาจกันขึ้นมาปกครองประเทศ ประชาชนทั่วไปจึงไม่สนใจการเมืองหรือไม่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ความเชื่อทางการเมืองแบบนี้จึงปรากฏอยู่ในความคิดของประชาชนทั่วไปที่ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบจารีตประเพณีดั้งเดิม โดยประชาชนมีความเชื่อว่าชนชั้นนำเท่านั้นที่มีความสามารถในการปกครองมากกว่าตนเองหรือประชาชนทั่วไป และประชาชนจำนวนไม่น้อยมีมุมมองว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรก เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ จึงขาดความศรัทธา ขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อประชาชนมีทัศนคติอย่างนี้เท่ากับว่าประชาชนไปยอมรับในเรื่องอำนาจนิยม คือการยอมรับว่าตนเองไม่มีอำนาจทางการเมือง แต่ไปยอมรับผู้มีอำนาจบารมี จึงทำให้ไปยึดติดในตัวบุคคลผู้มีอำนาจเป็นการสะท้อนปัญหาว่าวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมนั้นเน้นยึดติดตัวบุคคลมากกว่าการเคารพกฎหมายหรือหลักการความถูกต้อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้มีอยู่ทั้งในสังคมเมืองและชนบท แต่ในสังคมชนบทก็มีวัฒนธรรมทางการเมืองไปยอมรับในอำนาจของข้าราชการโดยคิดว่าข้าราชการเป็นชนชั้นผู้นำ เมื่อข้าราชการบอกอะไรก็เชื่อฟัง ถูกชักจูงได้ง่ายไม่สอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย ถ้าหากต้องการให้วัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยเจริญขึ้นในสังคมไทย รัฐต้องส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั้งในระดับกลางหรือระดับท้องถิ่น รวมทั้งการส่งเสริมการศึกษาตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ต้องส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการประชาธิปไตย จนประชาชนรู้สึกห่วงหาวั่นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีหลักการว่าการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน เคารพในหลักสิทธิและเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่นประกอบกับยึดมั่นในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งเรื่องการแสดงความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เคารพหลักความเสมอภาค เคารพหลักนิติธรรม มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจึงทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองมีพัฒนาการที่สูงขึ้น

จัดทำโดย

นายอริย์ช แก้วเกาะสะบ้า

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร 0 2244 2060 โทรสาร 0 2244 2058

Email : sapagroup1@gmail.com

บรรณานุกรม

- ชนิดา จิตตฤทธะ. (2556). **วัฒนธรรมประมิตกับการทำให้เป็นประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉานิทธิ สันตะพันธ์. (2549). **วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: รัฐธรรมนูญที่แท้จริงซึ่งไม่เคยถูกยกเลิก**. สืบค้น 18 กรกฎาคม 2559 จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1014>
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2529). **วัฒนธรรมทางการเมืองและการกลมกลืนการเรียนรู้ทางการเมือง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2558). **รายงานเรื่องกลไกเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- วิศาล ศรีมหาโร. (2554). **การเมืองไทยระบบหรือคน: การพัฒนาวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. สืบค้น 2 สิงหาคม 2559 จาก http://kpi2.kpi.ac.th/wiki/index.php/วิศิษฐ_ทวีเศรษฐ์_สุขุม_นवलสกุล_วิทยา_จิตนุพงศ์, (2554). **การเมืองและการปกครองไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัฒนธรรมทางการเมือง (จบ). (24 ธันวาคม 2557). **ASTVผู้จัดการออนไลน์**. สืบค้น 10 สิงหาคม 2559. จาก <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9570000147864>
- สมปอง รักษาธรรม. (2552). **ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้กับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยช่วงปีพ.ศ.2549-2552: ศึกษากรณีเปรียบเทียบนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 5 จังหวัดภาคใต้**. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- อุไรวรรณ ธนสถิตย์. (2552). **วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย**. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2559 จาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M7_158.pdf